

Förvaltningsdomstolar

Kritik mot en domare vid Förvaltningsrätten i Malmö, migrationsdomstolen, för handläggningen av en fråga om offentligt biträde i ett mål om uppehållstillstånd

(Dnr 2990-2011)

Anmälan

Biträdande juristen M.P. framförde i en anmälan klagomål mot Förvaltningsrätten i Malmö, migrationsdomstolen, med anledning av handläggningen av en fråga om offentligt biträde i ett mål om uppehållstillstånd. Hon uppgav sammanfattningsvis följande.

Hon är anställd av en advokatbyrå i Malmö med en advokat, M.L., och fyra anställda biträdande jurister. En av de andra biträdande juristerna på byrån förordnades den 13 augusti 2010 som offentligt biträde för en kvinna och dennas minderåriga barn. Kort tid efter förordnandet kunde den biträdande juristen konstatera att hon var gravid, vilket hon inte kände till när hon åtog sig uppdraget som offentligt biträde. I samband med föräldraledigheten från sin anställning på byrån begärde det offentliga biträdet därför sitt entledigande och föreslog att M.P. skulle förordnas som offentligt biträde. Så skedde utan att några anmärkningar riktades från domstolens sida.

M.P. konstaterade att samma dag som migrationsdomstolen satt ut målet till förhandling hade även Malmö tingsrätt satt ut ett förtursmål i ett vårdnadsfall med interimistiska yrkanden vari klienten endast kände förtroende för henne. Eftersom hon inte hade träffat klienten i migrationsmålet arrangerades så att jur.kand. C.F.Ö. introducerades för denna klient den 12 maj 2011. Klienten i migrationsmålet fann förtroende för C.F.Ö. och accepterade att denne skulle biträda henne i migrationsdomstolen vid utsatt förhandling den 19 maj 2011. Migrationsdomstolen underrättades den 13 maj 2011, dvs. en vecka före utsatt förhandling, om substitutionen till C.F.Ö. Föredraganden i målet återkom samma dag telefonledes och meddelade att ordföranden låtit meddela att det inte var acceptabelt att någon annan än hon kom på den utsatta förhandlingen. Vidare framförde föredraganden synpunkten att migrationsdomstolen uppfattade det som ett problem att offentliga biträden prioriterade mål på allmän domstol framför migrationsdomstolen. Vidare upplystes om att, för det fall målet skulle komma att ställas in kunde man inte förvänta sig att det skulle sättas ut på nytt förrän efter sommaren.

Advokat M.L. tillskrev rådmannen Karin Ivstam samma dag. Måndagen den 16 maj 2011 ringde M.P. själv till föredraganden i målet och undrade om Karin Ivstam tagit del av ovan omnämnt fax. Karin Ivstam ringde själv upp henne senare under dagen och förklarade att det var ytterst olämpligt att förfara på det sätt som hon gjort utifrån klientens perspektiv. Hon förklarade återigen att klienten var införstådd med bytet, att klienten aldrig träffat henne samt att klienten var nöjd med C.F.Ö. Karin Ivstam uppgav att hanteringen

från byråns sida var under all kritik eftersom substitution förekommit i ett annat ärende någon vecka tidigare. Hon vidhöll sin tidigare redogjorda inställning i ett mejl till domstolen den 16 maj 2011. Den 17 maj 2011 ställdes förhandlingen in per telefon vilket bekräftades skriftligen samma dag. Som skäl för att förhandlingen ställdes in uppgavs att det offentliga biträdet fått förhinder.

Migrationsdomstolen har genom beslutet att ställa in förhandlingen orsakat M.P:s klient, en ensamkommande kvinna med minderårigt barn, lidande i form av oro och tidsfördröjning. Hon hade tillsett att hennes förhinder inte utgjorde några problem för klienten. Klienten var nöjd med C.F.Ö. och kommer troligtvis vilja ha biträde av C.F.Ö. även i framtiden. C.F.Ö. hade träffat klienten och gått igenom ärendet med henne. Det hade inte M.P. gjort.

Utredning

Ärendet remitterades till migrationsdomstolen som anmodades att komma in med upplysningar och redovisa sin bedömning av det som kommit fram.

Migrationsdomstolen (dåvarande lagmannen G.H.N.) uppgav att ett bifogat yttrande från chefsrådmannen K.H. utgjorde domstolens svar på remissen. I yttrandet angavs följande.

Klagande i målet är en asylsökande kvinna och hennes tvååriga son från Jordanien. Jur.kand. P.H., biträdande jurist på advokatbyrån Lagerlöf & Partners AB, hade förordnats som offentligt biträde åt dem hos Migrationsverket. Hon överklagade Migrationsverkets beslut den 27 januari 2011 om avslag på deras yrkanden om uppehållstillstånd m.m. och om utvisning till migrationsdomstolen. Efter inledande skriftväxling kallade migrationsdomstolen till muntlig förhandling den 19 maj 2011. Kallelserna skickades ut den 11 mars 2011. Tid för förhandlingen hade dessförinnan bokats med det offentliga biträdet.

Den 15 mars 2011 kom P.H. in med en begäran om byte av offentligt biträde därför att hon skulle inleda föräldraledighet den 18 mars. Hon föreslog att jur.kand. M.P. skulle förordnas i hennes ställe och upplyste om att klagandena inte hade någon erinran mot bytet. Migrationsdomstolen beslutade om byte i enlighet med ansökan den 5 april 2011.

Den 13 maj 2011, dvs. sex dagar före den muntliga förhandlingen, kom M.P. in med ett yttrande och kompletterande skriftligt material. Eftersom fullmakt för henne att företräda klagandena saknades kontaktade föredraganden henne på telefon och bad att få in en fullmakt. Hon blev då upplyst om att M.P. inte skulle företräda klagandena vid den muntliga förhandlingen eftersom hon var tvungen att delta i förhandlingen i ett tvistemål vid tingsrätten. I stället skulle jur.kand. C.F.Ö., anställd på samma advokatbyrå, företräda klagandena vid förhandlingen med stöd av en substitutionsfullmakt från M.P.

Rådmannen Karin Ivstam, som hade ansvar för målet i egenskap av ordförande vid den kommande förhandlingen, ansåg inte att den tänkta substitutionen var lämplig och uppdrog åt föredraganden att underrätta M.P. om detta. När M.P. fick veta hur migrationsdomstolen såg på frågan om substitution hänvisade hon till att det var M.L:s beslut.

M.L. skrev den 13 maj 2011 till migrationsdomstolen och ifrågasatte domstolens besked i substitutionsfrågan. Hon redogjorde för att M.P., när hon fått förhinder att delta i förhandlingen den 19 maj, hade kontaktat klagandena och förklarat situationen, att klagandena hade sammanträffat med C.F.Ö. under en och en halv timme för att diskutera målet och att de fått förtroende för honom och var positiva till att biträdas av honom vid förhandlingen. Hon förklarade slutligen att hon ville ha ett beslut om att substitution inte fick ske.

Den 16 maj 2011 tog Karin Ivstam telefonkontakt med M.P., i hennes egenskap av offentligt biträde, och förklarade att hon inte fann det lämpligt att C.F.Ö. kom i hennes ställe med tanke på att det skett byte av offentligt biträde och att det i så fall skulle bli en tredje person som huvudmannen skulle ha kontakt med. Karin Ivstam bad också M.P. att underrätta M.L. om detta. Beskedet dokumenterades genom en tjänsteanteckning på M.P:s inläga. Samma dag meddelade M.P. att hon var förhindrad att komma den 19 maj. Den förhandlingen ställdes då in och kallelse utfärdades i stället till muntlig förhandling den 13 juni 2011.

Tillämplig lagstiftning m.m.

Enligt 5 § lagen om offentligt biträde, jämförd med 26 § tredje stycket rätts-hjälpslagen, får biträde sätta advokat eller biträdande jurist i sitt ställe (substitution). Detta gäller under förutsättning att det inte medför en beaktansvärd ökning av kostnaderna.

Något formellt krav på tillstånd från domstolen för att substitution ska få ske i de ovan nämnda situationerna finns inte, men av den angivna förutsättningen kan den slutsatsen dras att det är lämpligt att den som avser att sätta annan i sitt ställe som offentligt biträde underrättar domstolen om det i förväg så att domstolen kan ta ställning till om det finns något hinder mot substitution.

Bestämmelsen om substitution innehåller inte någon uttrycklig begränsning när det gäller under hur lång tid eller eljest i vilken omfattning substitution får ske. Avsikten med bestämmelsen har dock varit att ett biträde ska kunna sätta annan i sitt ställe vid förhinder under kortare tid. Vid längre förhinder bör det i stället genomföras ett byte av offentligt biträde.

Som en allmän bakgrund kan det också noteras att lagstiftaren vid flera tillfällen har pekat på vikten av att de som utses till offentliga biträden har tillräckliga kvalifikationer. Detta var bl.a. fallet i samband med migrationsdomstolsreformen.

Reglernas tillämpning vid migrationsdomstolen och i det aktuella fallet

I det aktuella målet har domstolen fått kännedom om att substitution skulle ske genom att föredraganden tog kontakt med det offentliga biträdet och efterfrågade en fullmakt.

Den utlänningsrättsliga fråga som ska prövas i målet är om klagandena har behov av skydd p.g.a. risk för förföljelse eller andra allvarliga övergrepp vid ett återvändande till hemlandet. Modern och barnet kom till Sverige i juli 2010. Fadern i familjen och övriga barn är kvar i hemlandet. Det rör sig således om klagande som är i stort behov av det stöd som ett offentligt biträde kan ge i processen, som inte talar svenska och som inte har mer än begränsad kunskap om hur det svenska samhället fungerar.

I mål enligt utlänningslagen förekommer det förhållandevis ofta att det offentliga biträde som utsetts av Migrationsverket genom substitution överlåter åt en annan advokat eller åt en biträdande jurist på samma byrå att företräda klaganden, ibland under hela handläggningen hos Migrationsverket och hos migrationsdomstolen, utan att initiera byte av offentligt biträde. Det innebär att Migrationsverkets och migrationsdomstolens inflytande över valet av person som ska ansvara för utlänningsens ärende begränsas. Utöver vad som redovisats ovan talar de höga krav som ställs upp för att byte av biträde ska beviljas också för att substitution huvudsakligen bör användas när det offentliga biträdet fått ett tillfälligt förhinder. Av omsorg om den enskilde brukar de handläggare som sköter beredningen på den aktuella avdelningen på migrationsdomstolen därför i sådana fall undersöka om byte kan ske så att det är den som i realiteten företräder den enskilde som är förordnad som biträde. Den ambitionen låg bakom medarbetarnas agerande även i detta fall.

I det aktuella fallet har ordföranden och föredraganden uppfattat den uppkomna situationen på det sättet att en substitution vid den muntliga förhandlingen skulle ha inneburit att klaganden skulle ha företrätts av tre olika personer under handläggningen i migrationsdomstolen. Ställningstagandet att inte acceptera substitutionen grundade sig på omsorg om klagandena och intentionen att den muntliga förhandlingen skulle kunna genomföras under förhållanden som gav dem förutsättningar att lägga fram sin sak på ett så bra sätt som möjligt.

Redan när bytet av offentligt biträde skedde var det klart när den muntliga förhandlingen skulle hållas. Det borde innebära att tidpunkten för förhandling i målet vid tingsrätten bestämdes senare. Migrationsdomstolen tvingas förhållandevis ofta ställa in muntliga förhandlingar därför att det offentliga biträdet engagerats i t.ex. ett häktat mål där utrymmet för att välja förhandlingsdagar är mer begränsat. Det undandrar sig min bedömning vilket av de två nu aktuella målen som borde varit mest prioriterat, men med tanke på vad målet i migrationsdomstolen rör var det olyckligt att det inte var möjligt att genomföra den planerade förhandlingen den 19 maj 2011. Den tidsutdräkt som den inställda förhandlingen inneburit för klagandena har dock i hög grad begränsats genom att ny förhandlingstid bokades så snart det var möjligt och vid sidan av det ordinarie förhandlingsschemat. På det sättet undveks att förhandlingen inte kunde hållas förrän efter sommaren. Efter att muntlig förhandling genomförts den 13 juni 2011 har handläggningen av målet fortsatt genom bl.a. äkthetsbedömning av ingivna identitetshandlingar.

Sammanfattningsvis vill jag föra fram att domstolens ställningstagande till frågan om substitution inte strider mot gällande lagstiftning utan tvärtom står i överensstämmelse med lagstiftarens intentioner. Motivet har varit att den enskilde skulle få en rättssäker prövning av sin sak. Domstolens medarbetare har lämnat muntligt besked till det utsedda offentliga biträdet om ställningstagandet i substitutionsfrågan.

M.P. kommenterade förvaltningsrättens remissvar.

I ett beslut den 12 juni 2012 anförde *JO Lindström* följande.

Rättslig reglering

Enligt 5 § lagen (1996:1620) om offentligt biträde, jämförd med 26 § tredje stycket rättshjälpslagen (1996:1619), får ett offentligt biträde sätta advokat eller biträdande jurist på advokatbyrå i sitt ställe (substitution) om det inte medför en beaktansvärd ökning av kostnaderna. I övrigt får substitution endast ske efter särskilt tillstånd.

Bedömning

Det står alltså klart att det är det offentliga biträdet som ensam har att besluta om han eller hon genom s.k. substitution ska sätta en advokat eller biträdande jurist i sitt ställe. Det enda undantaget härifrån är fall då substitutionen skulle medföra en beaktansvärd ökning av kostnaderna, något som inte varit aktuellt här. Detta framgår klart av lagen. Det är svårt att förstå att Karin Ivstam trots vad lagen stadgar efter telefonsamtalet den 13 maj 2011 lät meddela att den tilltänkta substitutionen inte var lämplig. Det är också svårt att förstå att Karin Ivstam, efter att ha fått ytterligare kunskap om saken, vidhöll sitt ställningstagande vilket fick till följd att den utsatta förhandlingen ställdes in.

Migrationsdomstolen skriver i sitt yttrande att ställningstagandet att inte godta substitutionen grundade sig på omsorg om klagandena och intentionen att den muntliga förhandlingen skulle kunna genomföras under förhållanden som gav klagandena förutsättningar att lägga fram sin sak på ett så bra sätt som möjligt. Det är självfallet hedervärda motiveringar. Men eftersom lagstiftaren lagt uppgiften att besluta om substitution på det offentliga biträdet fanns det ingen anledning för Karin Ivstam att fundera över dessa saker. Det kan tilläggas att resultatet av Karin Ivstams ingripande blev dels att förhandlingen sköts upp i närmare en månad, dels att den jurist på advokatbyrån som hade träffat klagandena inför den förhandling som skulle ha ägt rum den 19 maj 2011 inte fick medverka vid förhandlingen. Jag vill därför ifrågasätta om Karin Ivstams ingripande verkligen var till gagn för klagandena.

M.P. har i sin anmälan skrivit att föredraganden i målet framfört den synpunkten att det var ett problem att offentliga biträden prioriterade mål på allmän domstol framför migrationsdomstolen. Även i migrationsdomstolens yttrande till JO finns synpunkter om hur offentliga biträden prioriterar när förhandlingar kolliderar. Jag förstår att det kan uppstå irritation i sådana sammanhang. Men i det aktuella fallet var det M.P. som hade att bestämma om substitution skulle ske. Även om Karin Ivstam ansåg att hon prioriterade fel.

Karin Ivstam förtjänar kritik för sin handläggning av frågan om substitution.

Vad som i övrigt har angivits i anmälan ger inte anledning till någon åtgärd eller något uttalande från min sida.

Allvarlig kritik mot Kammarrätten i Stockholm med anledning av handläggningen av ett mål om beredande av vård enligt lagen om vård av missbrukare i vissa fall

(Dnr 5187-2010)

Anmälan

A.V. framförde i en anmälan klagomål mot bl.a. Kammarrätten i Stockholm med anledning av handläggningstiden i ett mål om beredande av vård enligt lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall, förkortad LVM.

Han uppgav i sin anmälan sammanfattningsvis följande. Förvaltningsrätten i Stockholm beslutade i en dom den 7 juni 2010 att bereda honom tvångsvård enligt LVM. Han överklagade domen till kammarrätten som – med hänvisning till att det var sommartid – gav socialnämnden tid till den 20 augusti att yttra sig över hans överklagande. Kammarrätten satte ut målet till muntlig förhandling den 27 augusti, men några dagar före förhandlingen fick han besked om att förhandlingen ställts in eftersom transport inte gick att anordna från det behandlingshem han då vistades vid. En eventuell ny förhandling skulle äga rum vid en tidpunkt då nästan hela vårdtiden hade passerat. Han valde då i stället att återkalla sitt överklagande.

Utredning

Kammarrättens akt i mål 3812-10 och förvaltningsrättens akt i mål 28992-10 samt journalanteckningar från Socialnämnden i Södertälje kommun och från Statens institutionsstyrelse lånades in och granskades. Vidare granskades handlingar som lånats in från Kriminalvårdens transporttjänst. Följande kom fram.

Förvaltningsrätten biföll genom en dom den 7 juni 2010 en ansökan från Social- och omsorgsnämnden i Södertälje kommun om att A.V. skulle beredas vård med stöd av LVM. Enligt domslutet skulle beslutet om vård gälla omedelbart. A.V. hade då varit omhändertagen sedan den 23 april till följd av ett beslut om omedelbart omhändertagande med stöd av 13 § LVM.

I ett överklagande, som kom in till kammarrätten den 17 juni 2010, begärde A.V. bl.a. att muntlig förhandling skulle hållas. Kammarrätten förelade den 30 juni socialnämnden att yttra sig senast den 11 augusti. Yttrandet kom in den 16 juli. Kommunens ombud begärde, på grund av mellankommande semester, att förhandlingen i målet skulle sättas ut tidigast vecka 34. Den 27 juli kallade kammarrätten till förhandling att hållas den 27 augusti, dvs. under vecka 34. A.V. kallades att inställa sig personligen.

Den 23 augusti 2010 beslutade kammarrätten att ställa in förhandlingen. Enligt en journalanteckning upprättad samma dag av T.A., som arbetade vid det behandlingshem där A.V. vistades, blev denne kontaktad av en sekreterare vid kammarrätten, som meddelade att förhandlingen var inställd. I journalanteckningen antecknades att sekreteraren endast hade fått i uppdrag att meddela detta, men att hon inte visste orsaken eller något om en eventuell ersättningsstid. Efter telefonsamtalet kontaktade T.A. Kriminalvårdens transporttjänst och polisen i Skövde för att underrätta dessa om att förhandlingen hade ställts in.

Av en tjänsteanteckning i kammarrättens akt, upprättad samma dag med anledning av ett telefonsamtal mellan en fiskal vid kammarrätten och T.A. vid behandlingshemmet, framgick följande.

Jag ringer upp för att fråga angående möjligheterna att transportera A.V. till Stockholm för muntlig förhandling. T.A. uppger att de själva inte har resurser att transportera honom eftersom avvikningsrisken i Stockholm anses som för hög. De måste då rekvirera hjälp utifrån med transporten och det kan komma besked i sista stund om att det inte är möjligt att få hjälp. Idag hålls en förhandling vid tingsrätten i Solna i A.V:s utevaro av den anledningen.

Det är även problem med övernattningen för A.V. i Stockholm. Det vanliga boendet man brukar använda sig av är inte möjligt eftersom A.V. inte är välkommen där p.g.a. att han tidigare har hotat personalen m.m. Det som kvarstår är övernattning i häktet.

Jag meddelar att förhandlingen den 27 augusti 2010 är inställd och att kammarrätten återkommer angående frågan om A.V. kan närvara vid en förhandling med hjälp av videokonferens. T.A. meddelar att de har en bra anläggning för detta ändamål och att A.V. var positivt inställd till det senast de talade om det.

Den 26 augusti 2010 kallade kammarrätten till en ny förhandling att hållas den 22 oktober. Samma dag hade kammarrättsrådet Catharina Brege Gefvert telefonkontakt med det offentliga biträdet. Av en tjänsteanteckning från tele-

fonsamtalet framgår sammanfattningsvis följande. Samtalet äger rum med anledning av att förhandlingen satts ut till den 22 oktober, som är den tidigaste tid som det finns ledig förhandlingssal där videokonferens är möjlig, och att LVM-vården löper ut den 23 oktober. Eftersom behandlingshemmet alltså inte har möjlighet att transportera A.V. till kammarrättens lokaler efterhörs om förhandling med vittnesförhör i A.V:s utevaro vore en möjlighet. Det offentliga biträdet är redan uppbokad de preliminära tider i september som föreslås. Det offentliga biträdet avser att kontakta A.V. för vidare instruktioner.

I en skrift som kom in till kammarrätten den 1 september 2010 återkallade A.V. sitt överklagande. Kammarrätten skrev av målet.

Ärendet remitterades till kammarrätten som anmodades att komma in med utredning och yttrande över handläggningen av målet.

Kammarrätten (kammarrättspresidenten Thomas Rolén) hänvisade som svar på remissen till ett yttrande från den aktuella avdelningen (dåvarande lagmannen numera justitierådet Helena Jäderblom, kammarrättsrådet och vice ordföranden Ingrid Engquist samt Catharina Brege Gefvert) i vilket upplystes följande.

Det aktuella målet (nr 3812-10) har handlats vid avdelning 3 i Kammarrätten i Stockholm. Tvångsvårdsmålen på avdelningen finns på en särskild rotel. Roteln är organiserad på så sätt att det finns en ämnesansvarig, som tillika är ansvarig domare för målen tills referent är utsedd, samt två beredningsansvariga som bistår med målens praktiska hantering i samråd med den ämnesansvariga. I mål där muntlig förhandling ska hållas utses referent i regel när målet sätts ut till förhandling.

Den ämnesansvariga på roteln är kammarrättsrådet, tillika vice ordföranden, Ingrid Engquist. De beredningsansvariga är kammarrättsfiskalen Linnea Johansson och föredraganden Malin Norell. I det aktuella målet utsågs kammarrättsrådet Catharina Brege Gefvert till referent den 9 augusti 2010, strax efter återkomsten från hennes sommaresemester.

Tvångsvården av klaganden, A.V., hade pågått sedan social- och omsorgsnämndens beslut om omedelbart omhändertagande verkställdes den 23 april 2010. Målet kom in till kammarrätten den 17 juni 2010, dvs. tio dagar efter förvaltningsrättens dom.

Till överklagandet fanns fogad en fullmakt från A.V:s ombud och offentliga biträde jur.kand. J.P. I överklagandet yrkades muntlig förhandling. Det åberopades också vittnesförhör med en tidigare stödperson åt A.V., B.T.

Samma dag kom även in ett fax från A.V. som var ställt till biträdet. Med anledning av detta fax kontaktade avdelningens kansli Hornö behandlingshem, där A.V. befann sig, och fick besked att handlingen rätteligen skulle vara ställd till kammarrätten (se aktbilaga 4 i kammarrättens akt). Enligt de rutiner avdelningen har var målet nu klart för att begära in yttrande från social- och omsorgsnämnden och sättas ut till muntlig förhandling. Handläggaren lämnade då ut akten till kansliet med instruktioner om detta på sedvanligt sätt skrivna på aktkappan. Med största sannolikhet lämnades målet ut till kansliet för sedvanlig handläggning någon av de närmast påföljande arbetsdagarna efter den 17 juni 2010.

Den 24 juni 2010, vilket var dagen före midsommarafton, kom ett brev in till kammarrätten undertecknat av A.V. samt hans syster L.H. System, och även före detta stödpersonen B.T., stod uppgivna som ombud för A.V. (se aktbilaga 6). Med anledning av skrivelsen tog den beredningsansvariga, efter samråd med Ingrid Engquist, kontakt med J.P. den 28 juni 2010 för att utröna hur han ställde sig till informationen om nya ombud i målet. Den berednings-

ansvariga fick då informationen att J.P. hade semester och var tillbaka i tjänst den 12 juli 2010 men att sekreteraren skulle kontakta honom (se aktbilaga 7). J.P. återkom samma dag och uppgav att han hade tagit del av skrivelsen tidigare som ett underlag till överklagandet, och att det endast skulle finnas ett ombud i målet, nämligen han. J.P. uppgav att han hade fått ytterligare handlingar, troligen de bilagor som hänvisats till i skrivelsen men som inte getts in till kammarrätten, men att han inte hunnit gå igenom dessa innan semestern. För det fall bilagorna återropades skulle biträdet ge in dessa (se aktbilaga 8).

Akten har sedan återlämnats till kansliet för kontroll av när social- och omsorgsnämnden hade sitt nästa sammanträde. Det normala är att socialnämnderna har sammanträden ungefär var tredje vecka. Avdelningen brukar ta hänsyn till detta när svarstiden för yttrande bestäms. När datum för yttrande skulle bestämmas gjordes sannolikt bedömningen att nämnden inte skulle hinna yttra sig i samband med sammanträdet den 9 juli 2010. Nämnden förelades därför att komma in med skriftligt svar på överklagandet senast den 11 augusti 2010 (se aktbilaga 9).

Nämnden kom emellertid in med sitt yttrande redan den 16 juli 2010, i vilket överklagandet bestreds. Yttrandet var skrivet av kommunjuristen V.A., som också företrädde nämnden i förvaltningsrätten. Det kom även in en fullmakt för V.A. att företräda nämnden i kammarrätten. Av yttrandet framgick bl.a. att A.V. sedan den 10 juni 2010 befann sig på Hornö behandlingshem. Hemmet tar emot män som har blandmissbruk, svåra psykiska störningar och bedöms vara våldsbenägna. Det framgick också att A.V. den 2 juli 2010 häktats p.g.a. misstanke om hot och våld mot personal på Hornö behandlingshem samt att han den 3 juli 2010 förflyttats till Gudhemsgårdens behandlingshem i Falköping (se aktbilaga 13).

Med yttrandet kom även in en skrivelse, i vilken V.A. p.g.a. semester hemställde att målet skulle sättas ut till muntlig förhandling tidigast vecka 34 (se aktbilaga 15). Erfarenhetsmässigt finns det stora fördelar med att parterna i kammarrätten företräds av samma personer som vid förvaltningsrätten. Den 27 juli 2010 kallades parterna till muntlig förhandling den 27 augusti 2010 i vecka 34.

Måndagen den 23 augusti 2010, dvs. fyra dagar före utsatt förhandling, informerades den beredningsansvariga av kansliet att personal från Gudhemsgården hade ringt och uppgett att man inte hade möjlighet att transportera A.V. till den muntliga förhandlingen och efterfrågade möjligheten att hålla förhandlingen via videokonferens. Möjlighet till videokonferens undersöktes och det konstaterades att den enda sal på kammarrätten som har den nödvändiga tekniken, sal A, var bokad av Svea hovrätt för en fyradagarsförhandling, vilket omöjliggjorde att hålla förhandling den 27 augusti 2010. Den ämnesansvariga och referenten beslutade därför att förhandlingen skulle ställas in. Samma dag tog den beredningsansvariga kontakt med Gudhemsgården för att utröna möjligheterna till transport för A.V. till Stockholm vid något annat tillfälle. Personal på Gudhemsgården uppgav då att de själva vare sig hade resurser eller möjligheter att transportera A.V. mot bakgrund av avvigningsrisken. Vidare uppgavs att A.V. inte var välkommen på det boende som man brukade använda sig av i Stockholm p.g.a. hans tidigare beteende där. Transport kunde vara möjlig med hjälp utifrån men transporten kunde komma att ställas in i sista stund p.g.a. resursbrist, vilket hade skett den dagen inför en förhandling vid Solna tingsrätt (se aktbilaga 26). I sammanhanget bör påpekas att rätten inte har någon möjlighet att begära transport. Det är vårdinstitutionen som ansvarar för transport.

Den 25 augusti 2010 kontaktade den beredningsansvariga J.P., som meddelade att A.V. var positivt inställd till att medverka vid förhandling via videokonferens. Den beredningsansvariga meddelade att tekniken bara fanns att tillgå i en förhandlingssal på kammarrätten och att salen även används av Svea hovrätt samt att tillgängligheten av salen var avgörande för när förhandlingen skulle kunna hållas via videolänk. J.P. uppgav att de önskade förhand-

ling så snart som möjligt och att om det gick att få ett tidigare datum med personlig inställelse så var detta att föredra (se aktbilaga 27).

Eftersom det utifrån den information kammarrätten hade fått fanns stora svårigheter med att transportera A.V. övervägdes olika alternativ till att hålla muntlig förhandling i Stockholm. Den ämnesansvariga och referenten diskuterade möjligheten att hålla förhandlingen i Falköping, men detta bedömdes inte vara ett realistiskt alternativ. Eftersom A.V. yrkat muntlig förhandling och återopat vittnesförhör saknades också möjlighet att avgöra målet på handlingarna. De alternativ som kvarstod var att hålla muntlig förhandling med A.V. närvarande via videokonferens eller i hans utevaro.

Mot bakgrund av att sal A var uppbokad för förhandlingar sattes nytt datum till den 22 oktober 2010, den första möjliga dagen salen var ledig. Denna dag skulle förhandling kunna hållas antingen via videokonferens eller, om transport var möjlig, i A.V:s närvaro. Kallelser till förhandlingen skickades ut den 26 augusti 2010.

Samma dag tog referenten kontakt med J.P., eftersom det datum som var möjligt för förhandling låg långt fram i tiden och mycket nära den tidpunkt vid vilken vårdtiden för LVM-vården skulle löpa ut. Kontakten togs för att diskutera förutsättningarna att kunna hålla förhandlingen tidigare, exempelvis genom att förhandlingen hölls i A.V:s utevaro. Det fanns salar tillgängliga för förhandling tidigare än den nyutsatta förhandlingsdagen, dock inte med möjlighet till videokonferens. Referenten lämnade förslag på dagar i september när kammarrätten hade möjlighet att hålla förhandling, men J.P. var redan uppbokad dessa tider (se aktbilaga 33). I stället för att försöka hitta en alternativ dag för förhandling uppgav biträdet att han skulle återkomma efter kontakt med A.V.

J.P. återkom den 31 augusti 2010 och uppgav att A.V. avsåg att återkalla överklagandet (se aktbilaga 33). Den 1 september 2010 kom ett återkallande in på fax och den 2 september 2010 i original. Målet avskrevs från vidare handläggning den 2 september 2010.

Med anledning av att kammarrättens bedömning inte framgick av yttrandet remitterades ärendet på nytt till kammarrätten som anmodades att komma in med ett yttrande som innehöll en sådan bedömning och därvid yttra sig bl.a. om de överväganden som låg till grund för beslutet att ställa in förhandlingen den 27 augusti.

Som svar på remissen hänvisade Thomas Rolén till ett yttrande från den aktuella avdelningen (Helena Jäderblom, Ingrid Engquist och Catharina Bregge Gefvert), i vilket anfördes följande.

Enligt 39 § lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa (LVM) fall ska muntlig förhandling hållas om detta inte är uppenbart obehövt. Eftersom A.V. hade begärt muntlig förhandling och att vittnesförhör skulle hållas samt kammarrätten, liksom i de flesta LVM-mål, inte bedömde förhandling vara uppenbart obehövt, var det inte möjligt att avgöra målet på handlingarna.

Den 23 augusti 2010 kontaktade personal från Gudhemsgården kammarrätten för att meddela att transport av A.V. till den muntliga förhandlingen den 27 augusti 2010 inte var möjlig. Personalen där såg videokonferens som ett lämpligare alternativ.

Personalen vid Gudhemsgården uppgav till kammarrätten att den inte hade resurser att transportera A.V. till förhandlingen. Anledningen till detta uppgavs vara att risken för att A.V. skulle avvika vid besöket i Stockholm var för hög. Ett ytterligare problem som angavs var att A.V. på grund av sitt våldsamma beteende inte var välkommen till det boende som brukade användas i Stockholm. Hans beteende var av sådant allvarligt slag att Hornö behandlingshem, där han befann sig tidigare, inte kunde ha honom kvar. Det var därför han hade flyttats till Gudhemsgården i Falköping.

Ansvar för att ordna transport till en förhandling åvilar vårdinrättningen och i viss mån även den vårdade personens ombud. Kammarrätten har varken något ansvar eller några resurser för detta.

För att undvika problemet med övernattnin hade förhandlingen eventuellt kunnat flyttas till senare på dagen den 27 augusti 2010, kvar stod emellertid frågan kring transport. Gudhemsgården uppgav att man anlitat Transporttjänsten för transport av A.V. till en förhandling vid Solna tingsrätt den 23 augusti 2010, men att transporten ställts in i sista stund eftersom Transporttjänsten inte kunde transportera honom. Gudhemsgårdens bedömning var att risken var överhängande att transport inte skulle kunna ske den 27 augusti 2010, och att transport av flera olika skäl sannolikt inte heller skulle kunna ske någon annan dag.

Mot bakgrund av dessa uppgifter ansåg kammarrätten att det var högst osannolikt att förhandling över huvud taget skulle kunna hållas i kammarrätten i A.V:s närvaro på grund av transportproblemet. Den ämnesansvariga och referenten bestämde i samråd att den utsatta förhandlingen skulle ställas in.

Det normala är att kammarrätten håller sina muntliga förhandlingar i domstolens lokaler. Det är endast i psykiatrimålen som det föreskrivs att förhandlingen ska hållas på sjukvårdsinrättningen. Undantagsvis håller kammarrätten även i andra fall, när det betingas av praktiska skäl, muntlig förhandling på den klagandes bostadsort om den ligger inom kammarrättens domkrets.

Den ämnesansvariga och referenten bedömde att det inte var lämpligt eller realistiskt att i närtid praktiskt ordna så att kammarrätten – med tre domare, två nämndemän och en protokollförare – skulle resa till A.V:s vistelseort i Västra Götaland.

Det enda realistiska alternativet var att förhandlingen skulle hållas via videokonferens. Någon ledig sal för videokonferens fanns dock inte att tillgå i kammarrättens lokaler den 27 augusti 2010.

Kammarrätten finner det olyckligt att den första möjliga dagen för förhandling via videokonferens kom att ligga så långt fram i tiden. För det fall transportproblemet hade löst sig på något sätt hade kammarrätten med mycket kort varsel kunnat hålla förhandlingen i sina lokaler.

Kammarrätten anser att handläggningen hos kammarrätten var korrekt.

A.V. bereddes tillfälle att yttra sig över remissvaret, varvid han – genom ombudet L.H. – uppgav bl.a. att kammarrättens uppgift om att han skulle ha häktats för brott och att han var rymningsbenägen är felaktig.

Därefter hämtades en kopia av kammarrättens arbetsordning in.

I ett beslut den 23 november 2011 anförde *JO Lindström* följande.

Bedömning

Inledning

Förvaltningsrättens handläggning av det aktuella målet har varit föremål för min granskning i JO:s ärende dnr 6188-2010. Jag har i ett beslut i det ärendet uttalat kritik mot förvaltningsrätten för dröjsmål med att meddela dom i målet. Beslutet finns tillgängligt på JO:s hemsida www.jo.se. A.V. har även framfört klagomål mot socialtjänsten i Södertälje kommun. Klagomålen i denna del är föremål för ställningstagande av JO Wiklund och handläggs i JO:s ärende dnr 6332-2010. I det nu aktuella ärendet behandlas alltså endast A.V:s klagomål när det gäller kammarrättens handläggning.

Enligt 37 § LVM ska mål och ärenden enligt lagen handläggas skyndsamt. När det gäller förvaltningsrätts handläggning kommer kravet på skyndsamhet

i rättens handläggning till uttryck genom vissa i lagen särskilt föreskrivna tidsfrister. Exempelvis föreskrivs i 38 § LVM att förvaltningsrätten som huvudregel ska ta upp ett mål till avgörande inom en vecka från den dag då en ansökan om vård kom in. Några fasta tidsfrister beträffande kammarrättens handläggning föreskrivs emellertid inte i lagen. Däremot gäller självfallet det allmänna skyndsamhetskravet i 37 § LVM även kammarrättens handläggning (se förarbetena till motsvarande bestämmelse i den tidigare lagen om vård av missbrukare i vissa fall, prop. 1981/82:8 s. 98).

I mål om beredande av tvångsvård ska förvaltningsrätten och kammarrätten hålla muntlig förhandling, om detta inte är uppenbart obehövligt (39 § första stycket LVM). Om någon part begär muntlig förhandling, ska sådan hållas. Parterna ska upplysas om sin rätt att begära muntlig förhandling (andra stycket i nämnda bestämmelse).

Allmänna regler om förfarandet i förvaltningsdomstol finns i förvaltningsprocesslagen (1971:291, FPL). 14 § FPL innehåller föreskrifter om muntliga förhandlingar. Parterna ska kallas till förhandlingen. De får delta i förhandlingen genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring under samma förutsättningar som gäller enligt 5 kap. 10 § rättegångsbalken. Enligt denna bestämmelse ska rätten bedöma om det finns skäl för ett sådant deltagande och därvid, såvitt här är av intresse, särskilt beakta de kostnader eller olägenheter som skulle uppkomma om den som ska delta i sammanträdet måste infinna sig i rättssalen. Ett deltagande genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring får inte ske om det är olämpligt med hänsyn till ändamålet med personens inställelse och övriga omständigheter.

I kammarrättens arbetsordning föreskrivs, med stöd av 20 § förordningen (1996:380) med kammarrättsinstruktion, att mål om tvångsåtgärder mot person ska vara förtursmål.

Handläggningen av överklagandet och kallelsen till den första förhandlingen

A.V:s överklagande kom in till kammarrätten den 17 juni 2010. Den 30 juni översändes överklagandet till socialnämnden som gavs tid till den 11 augusti, dvs. nästan en och en halv månad, att yttra sig. Ett yttrande kom dock in den 16 juli. Den 27 juli kallade kammarrätten till en förhandling att hållas en månad senare, den 27 augusti.

Kammarrätten har upplyst att målet bedömdes klart för att begära in yttrande från socialnämnden och sättas ut till muntlig förhandling samma dag som det kom in till domstolen och att målet ”med största sannolikhet” lämnades ut till kansliet ”för sedvanlig handläggning” någon av de närmast påföljande arbetsdagarna.

Det dröjde därefter nästan två veckor innan kammarrätten översände A.V:s överklagande till socialnämnden för yttrande. Vad som varit skälet till detta framgår inte av utredningen. Jag konstaterar emellertid att varken det förhållandet att kammarrätten under den tiden tagit emot en skrivelse i målet eller att kammarrätten behövde kontakta socialnämnden för besked om nämndens nästa sammanträde har utgjort ett skäl för att avvakta med kommunikationen. Överklagandet borde i stället ha översänts till socialnämnden i omedelbar

anslutning till att målet bedömdes klart för denna åtgärd. Jag har emellertid inte underlag för att kritisera någon enskild befattningshavare för att åtgärden dröjde, men understryker vikten av att åtgärder vidtas snabbt i ett mål som det aktuella. Jag konstaterar vidare att det ytterst är den för målet ansvariga domaren som har att bevaka att de åtgärder som beslutats också skyndsamt verkställs (jfr 15 § förordningen med kammarrättsinstruktion).

I föreläggandet till socialnämnden sattes sista dagen för svar en och en halv månad fram i tiden. Enligt kammarrättens remissvar gjordes "sannolikt bedömningen att nämnden inte skulle hinna yttra sig i samband med sammanträdet den 9 juli 2010". Vem som gjorde bedömningen att svarstiden skulle sättas så långt fram eller vad som låg till grund för denna framgång varken av kammarrättens remissvar eller av akten.

Som angetts ovan ska LVM-mål handläggas skyndsamt. De är också förutsmål enligt arbetsordningen. Enligt min mening är det därför inte förenligt med de krav som måste ställas på handläggningen att sätta en så lång tidsfrist. För det fall socialnämnden inte hade hunnit yttra sig inom en kortare frist, hade nämnden haft att begära anstånd med yttrandet och denna begäran hade kammarrätten då fått ta ställning till. Jag kan också konstatera att kammarrättens bedömning i denna del var felaktig eftersom socialnämnden kom in med yttrandet den 16 juli 2010.

Av utredningen framgår vidare att kammarrätten kallade till förhandling först efter det att socialnämnden kommit in med yttrande över överklagandet. Kammarrätten har i sitt remissvar inte närmare berört vad som var orsaken till detta. Eftersom kammarrätten redan inledningsvis bedömde att målet var klart för att sättas ut till förhandling kan jag inte se vilka skäl som kan ha legat till grund för att avvakta med denna åtgärd. Kammarrätten borde i stället ha bestämt tid för förhandling och kallat till denna redan i anslutning till att överklagandet skickades till socialnämnden för yttrande. Inte heller i detta fall har jag underlag för att kritisera någon enskild befattningshavare för att åtgärden dröjde. Jag konstaterar emellertid även i denna del att det ytterst är den ansvariga domarens uppgift att se till att direktiven till kansliet är tydliga samt i förekommande fall följa upp dessa.

Inte förrän den 27 juli 2010 utfärdade kammarrätten kallelser och då kallade kammarrätten till en förhandling den 27 augusti, dvs. två månader och tio dagar efter det att A.V:s överklagande kom in till kammarrätten. Som jag uppfattar kammarrätten var skälet till att förhandlingen inte skulle hållas tidigare att socialnämndens ombud, en kommunjurist, skulle ha semester. Kammarrätten har framhållit att "[det] erfarenhetsmässigt finns stora fördelar med att parterna i kammarrätten företräds av samma personer som vid förvaltningsrätten".

Jag kan i och för sig instämma i kammarrättens uppfattning att det är en fördel i de flesta fall att parter företräds av samma personer vid såväl underinstansen som överinstansen. Hänsynen till detta får emellertid inte innebära att ett LVM-mål drar ut onödigt länge på tiden. Detta gäller inte minst när det, som i detta fall, är klagandens motparts ombud som har önskemål om att förhandlingen ska sättas ut vid en tidpunkt relativt lång tid framåt i tiden. Kammarrätten borde därför inte ha tillmötesgått kommunens begäran utan i

stället ha kallat till en förhandling vid en betydligt tidigare tidpunkt. Om kammarrätten hade vidtagit åtgärder för att sätta ut målet redan när det bedömdes klart för denna åtgärd, dvs. i anslutning till att överklagandet kom in, synes möjligheten att hitta en tidigare tidpunkt när det anmälda ombudet kunde inställa sig ha varit större. I annat fall hade socialnämnden självfallet fått ordna ett annat ombud till förhandlingen. Att så kunde ske framgår också av ombudets begäran i saken, där det anges att för det fall kammarrätten inte kunde avvakta med förhandlingen kunde kontakt tas med en annan kommunjurist.

Jag är således mycket kritisk till att kammarrätten inte bestämde en tidigare dag för förhandlingen.

Beslutet att ställa in förhandlingen den 27 augusti

Den 23 augusti 2010 beslutade Ingrid Engquist och Catharina Brege Gefvert att ställa in förhandlingen. I det första remissvaret har kammarrätten uppgett att anledningen var att behandlingshemmet per telefon meddelat att man inte hade möjlighet att transportera A.V. till förhandlingen samt att kammarrätten inte heller, på grund av lokalbrist, hade möjlighet att låta A.V. delta via videolänk vid denna. I sitt andra remissvar har kammarrätten även upplyst att behandlingshemmet meddelat att en transport till en förhandling i en tingsrätt den 23 augusti ställts in i sista stund på grund av att Kriminalvårdens transporttjänst, som anlitas för uppdraget, inte kunde transportera A.V. och att det var ”problem” med en eventuell övernattning i samband med transporten. Behandlingshemmets bedömning var, enligt remissvaret, ”att risken var överhängande att transport inte skulle kunna ske den 27 augusti, och att transport av flera olika skäl sannolikt inte heller skulle kunna ske någon annan dag”.

Uppgifterna om den inställda förhandlingen vid tingsrätten och om övernattningsproblemen finns dokumenterade i en tjänsteanteckning som upprättats i anledning av ett telefonsamtal med en person vid behandlingshemmet. Detta samtal synes emellertid, enligt vad som bl.a. framgår av kammarrättens första remissvar, ha ägt rum efter det att kammarrätten beslutat att ställa in förhandlingen.

Uppgifterna om möjligheten att transportera A.V. till förhandlingen den 27 augusti 2010 och om att behandlingshemmet gjort bedömningen att transport sannolikt över huvud taget inte skulle kunna ske till förhandlingen framgår emellertid inte av den aktuella tjänsteanteckningen eller i övrigt av akten. Vem som lämnat dessa uppgifter och vem som mottagit dem samt vad som närmare avhandlades har inte framgått av handlingarna i målet eller av kammarrättens remissvar. Jag har inte funnit det meningsfullt att ytterligare utreda omständigheterna i denna del. Jag konstaterar dock att såväl de omständigheter som framkommit vid kontakter med behandlingshemmet som kammarrättens beslut att ställa in förhandlingen borde ha dokumenterats i akten (jfr 23 § förordningen [1979:575] om protokollföring m.m. vid de allmänna förvaltningsdomstolarna).

Dokumentationen är således bristfällig och det framgår inte heller helt klart vilka närmare besked rörande transportproblemen som kammarrätten fick.

Som kammarrätten påpekat har den inte något ansvar för att ordna transport till en förhandling. Detta är i stället vårdinrättningens sak. Det finns i olika författningar, bl.a. LVM, bestämmelser som innebär att en myndighet kan begära biträde av en polismyndighet med t.ex. förflyttning av en person som vårdas med stöd av lagen. I 45 § 4 LVM föreskrivs att polismyndigheten ska lämna biträde för att på begäran av Statens institutionsstyrelse efterforska, hämta eller förflytta någon som ska tas in i hemmet eller som vårdas där med stöd av lagen. Bestämmelsen är tillämplig bl.a. då en patient ska föras till och från en rättegångsförhandling eller motsvarande (JO 1992/93 s. 411, JO:s beslut 2011-01-21 i ärende dnr 3625-2009).

En polismyndighets prövning av en begäran om handräckning är av formell karaktär. Det ankommer således inte på polismyndigheten att pröva behovet eller lämpligheten av handräckningen och polismyndigheten kan inte på den grunden vägra att ge sitt bistånd. Det förekommer att polismyndigheten överlämnar verkställigheten av handräckningsbeslutet till Kriminalvården, som genomför transporten.

Av inhämtade handlingar från Kriminalvårdens transporttjänst framgår att behandlingshemmet hade begärt handräckning med anledning av kammarrättens kallelse till den aktuella förhandlingen och att polismyndigheten också hade beslutat om handräckning samt begärt transporttjänstens hjälp med verkställigheten. I handlingarna finns ingen uppgift om att transporten den aktuella dagen inte skulle kunna verkställas. Däremot framgår det att behandlingshemmet underrättade transporttjänsten och polisen om den inställda förhandlingen efter det att kammarrätten underrättat behandlingshemmet. Mot den bakgrunden är det något förvånande att behandlingshemmet – enligt vad som sägs i kammarrättens remissvar – uppgett att man inte hade möjlighet att transportera A.V. till förhandlingen.

Som framgått ovan är jag mycket kritisk till att kammarrätten inte bestämde en tidigare dag för förhandling än den 27 augusti. När förhandlingen skulle äga rum hade det gått två månader och tio dagar sedan A.V:s överklagande kom in. Kammarrätten hade inte handlagt målet i enlighet med skyndsamhetskravet i 37 § LVM. Därför borde det krävas mycket goda skäl för att ställa in förhandlingen och därigenom fördröja handläggningen ytterligare.

Informationen om att en tingsrätt den aktuella dagen tvingats ställa in en förhandling i sista stund på grund av transportproblem kan inte, som jag ser det, läggas till grund för slutsatsen att transport inte heller skulle ha kunnat ske fyra dagar senare till en annan förhandling. Vad gäller transportproblemen i övrigt råder som framgått viss osäkerhet i frågan om vilka besked som lämnats.

Av kammarrättens remissvar framgår att kammarrätten på grund av transportproblemen övervägde att låta A.V. delta i förhandlingen genom ljud- och bildöverföring men att den sal som hade sådan teknik var upptagen. Tydligt övervägde kammarrätten inte att försöka låna någon annan sal i Stockholms-

området med motsvarande utrustning. Inte heller övervägde kammarrätten om det fanns förutsättningar att låta A.V. delta genom enbart ljudöverföring.

Jag anser för egen del att kammarrätten inte hade tillräckligt underlag för att besluta att ställa in förhandlingen och jag är därför kritisk mot att så kom att ske. Om domstolen i en situation som den aktuella har fog för att ställa in en förhandling, måste emellertid kraftfulla åtgärder vidtas för att snarast försöka få till stånd en ny sådan.

Handläggningen efter att den första förhandlingen ställts in

När förhandlingen hade ställts in utfärdade kammarrätten den 26 augusti 2010 kallelser till en ny förhandling att äga rum den 22 oktober. Skälet till att den sattes ut så långt fram i tiden var att det var den första tidpunkt som en sal där videokonferens kunde anordnas fanns ledig.

Av 20 § LVM framgår att tvångsvård ska upphöra så snart syftet med vården är uppnått och senast när vården har pågått i sex månader. A.V. hade omhändertagits den 23 april 2010 och tvångsvården kunde således pågå längst till den 23 oktober, vilket var dagen efter det att kammarrätten planerade att hålla förhandlingen via videolänk.

Kammarrätten har uppgett att det ”var högst osannolikt att förhandling över huvud taget skulle kunna hållas i kammarrätten i A.V:s närvaro på grund av transportproblemet” samt att det ”enda realistiska alternativet var att förhandlingen skulle hållas via videokonferens”. Mot bakgrund av vad jag nyss sagt om behandlingshemmets möjligheter att ytterst begära polisens bistånd och den formella prövning som då ska ske ifrågasätter jag slutsatsen att det inte skulle vara möjligt att transportera A.V. till en förhandling. När kammarrätten kom fram till att A.V. trots det skulle närvara genom ljud- och bildöverföring är det inte godtagbart att skjuta upp förhandlingen som skedde under åberopande av att kammarrättens sal för detta ändamål var upptagen. I stället borde kammarrätten ha tagit initiativ till att låna en annan motsvarande sal vid någon domstol i Stockholmsområdet. Slutligen kan jag inte se att kammarrätten heller vid detta tillfälle undersökt möjligheten att låta A.V. delta genom enbart ljudöverföring.

I den aktuella situationen borde enligt min mening stora ansträngningar ha gjorts för att snabbt få till stånd en ny förhandling. Jag finner det därför mycket anmärkningsvärt att kammarrätten satte ut målet på nytt till ett sammanträde som låg så långt fram i tiden att nästan hela den maximala tiden för tvångsvården passerat.

Av utredningen framgår att Catharina Brege Gefvert, efter det att kammarrätten hade utfärdat kallelser, kontaktade A.V:s offentliga biträde. Enligt en tjänsteanteckning från samtalet frågade Catharina Brege Gefvert om förhandling med vittnesförhör i A.V:s utevaro vore en möjlighet, eftersom behandlingshemmet ”alltjämt” inte hade möjlighet att transportera A.V. till kammarrättens lokaler. Förslag lämnades till biträdet på dagar i september när kammarrätten hade möjlighet att hålla förhandling, dock utan videokonferens, men biträdet var redan uppbokat dessa tider.

Jag kan således konstatera att kammarrätten, efter att den satt ut målet på nytt, gjorde vissa försök att sätta ut målet till ett tidigare tillfälle. Som jag uppfattar det har emellertid förutsättningen varit att förhandlingen i så fall skulle hållas i A.V:s utevaro.

Avslutning

Tvångsvård ska syfta till att genom behövliga insatser motivera missbrukaren så att han eller hon kan antas vara i stånd att frivilligt medverka till fortsatt behandling och ta emot stöd för att komma ifrån sitt missbruk (3 § LVM).

Ett beslut om vård kan, som framgått, pågå under maximalt sex månader och vårdtiden avses endast i undantagsfall uppgå till den tiden (Se Norström m.fl., Nya sociallagarna, kommentaren till 20 §, Zeteo, den 1 januari 2011). Från rättssäkerhetssynpunkt är det därför självfallet av största vikt att en enskild, som är underkastad vård under tvång, snabbt kan få sin sak prövad och, i förekommande fall, också överprövad. Förutsättningarna för att motivera en enskild som motsätter sig tvångsvården till behandling mot sitt missbruk framstår också allmänt sett som sämre innan den enskilde fått sin sak slutligt prövad.

Sammanfattningsvis vill jag säga följande. Tvångsvården av A.V. kunde pågå längst till den 23 oktober 2010. Kammarrätten fick in målet den 17 juni men lyckades inte erbjuda en prövning förrän den 22 oktober, när endast en dag återstod av den maximala vårdtiden. A.V. har i sin JO-anmälan skrivit att kammarrätten betagit honom rätten att få sitt överklagande prövat. Det är tyvärr en bra beskrivning av kammarrättens hantering. Handläggningen uppfyller varken allmänna krav på handläggning i domstol eller skyndsamhetskravet i 37 § LVM. Jag är mycket kritisk mot handläggningen och jag är förvånad över att kammarrätten ansett att den varit korrekt. Kritik mot Förvaltningsrätten i Stockholm för dröjsmål med att meddela dom i ett mål om beredande av vård enligt lagen om vård av missbrukare i vissa fall

Kritik mot Förvaltningsrätten i Stockholm för dröjsmål med att meddela dom i ett mål om beredande av vård enligt lagen om vård av missbrukare i vissa fall

(Dnr 6188-2010)

Initiativet

I en anmälan till JO (JO:s dnr 5187-2010) framförde A.V. klagomål mot bl.a. Kammarrättens i Stockholm handläggning av ett ärende enligt lagen (1988-870) om vård av missbrukare i vissa fall (LVM).

Vissa handlingar i Förvaltningsrättens i Stockholm mål 28992-10 begärdes in. Vid granskningen framkom att förvaltningsrätten höll muntlig förhandling i det aktuella målet den 10 maj 2010 och att dom meddelades den 7 juni 2010.

Dåvarande JO André fann skäl att inom ramen för ett särskilt ärende utreda anledningen till att det förflöt fyra veckor från det att förhandling hölls till dess att dom meddelades.

Utredning

Förvaltningsrätten i Stockholm anmodades att inkomma med utredning och yttrande i saken.

Förvaltningsrätten (lagmannen Mari Andersson) kom in med ett yttrande till vilket var fogat yttranden av chefsrådmannen Richard Ljungqvist och rådmannen Nils-Ove Äng. Mari Andersson anförde att hon instämde i vad Richard Ljungqvist uppgett.

Nils-Ove Äng

Målet avser en kommuns ansökan om beredande av vård till en missbrukare med stöd av lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall (LVM). I målet hölls en muntlig förhandling den 10 maj 2010 varefter rätten vid enskild överläggning prövade och biföll kommunens ansökan.

Torsdagen i veckan dessförinnan hade undertecknad och samme handläggare som i LVM-målet en s.k. PSYK-runda omfattande sju mål, varav sex muntliga förhandlingar och ett föredragningsmål. I det sistnämnda målet beslutades om bifall till en LRV-permission och i de flesta förhandlingsmålen avkunnades dom. Det innebar att de flesta domarna måste expedieras senast onsdagen den 12 maj eftersom Kristi himmelsfärdsdag då inföll på torsdagen och fredagen var en så kallad klämdag.

Den därpå följande vecka 20 förberedde jag tre mål angående laglighetsprovning som skulle föredras och beslutas vid ett förutbestämt sammanträde med särskilda ledamöter fredagen den 21 maj 2010. Det förstnämnda av dessa mål avsåg Stockholms kommunfullmäktiges beslut om Översikt för Nationalstadsparken, Stockholmsdelen, det sistnämnda avsåg ett till förvaltningsrätten återförvisat mål om laglighetsprovning vari hos kammarrätten hade yrkats men inte bifallits förtursbehandling och där förvaltningsrätten ansåg att målet borde avgöras under vårterminen. Det därpå planerade sammanträdet med särskilda ledamöter var ca 4 veckor därefter.

Då protokollet över den muntliga förhandlingen och ett uppsatt domsförslag i LVM-målet ännu inte hade företetts för mig under vecka 20, ägnade jag mig åt att förbereda föredragningen av nämnda kommunalmål samt att slutföra de mål som så gick inför den semesterledighet med utlandsresa som jag hade under vecka 21 samt måndagen den 31 maj 2010.

Jag avsåg således att vara åter på min arbetsplats tisdagen den 1 juni 2010. Så kom emellertid inte att bli fallet. Redan före min utlandsresa hade min mor en sedan tidigare inplanerad pacemakeroperation under vecka 21, vilket enligt uppgift brukar vara rutinmässiga operationer. I min mors fall tillstötte emellertid allvarliga komplikationer och efter min hemkomst närvarade jag under några dagar på det sjukhus där hon vistades. Det hela gick åt rätt håll och jag var åter på arbetet måndagen den 7 juni 2010, då domen i det aktuella LVM-målet kom att undertecknas och expedieras, dvs. inom fyra veckor från förhandlingen.

Jag är medveten om skyndsamhetskravet i 37 § LVM. Inför min ledighet efterhörde jag med min protokollförare i LVM-målet om utsikterna att få protokoll och domsutkast redan under vecka 20 för undertecknande, men denne hade till följd av stor arbetsbelastning inte hunnit slutföra dessa. Jag fäste relevans till vad denne sa eftersom denne vanligtvis snabbt brukade leverera protokoll och domsutkast och jag ansåg därför då att det fanns skäl för att göra så. Avsikten var dessutom att jag skulle vara åter den 1 juni 2010.

Sett i efterhand kan jag tycka att det hade varit bättre att försöka omdisponera protokollförarens – och mina egna – uppgifter så att LVM-målet hade kunnat slutföras under vecka 20.

Richard Ljungqvist

Nils-Ove Äng är medveten om det skyndsamhetskrav som gäller i fråga om mål av aktuell slag. Som jag förstår honom inser han också numera att han borde ha gjort sådana prioriteringar i sitt arbete att domen hade kunnat meddelas i vecka 20. Annat har inte framkommit än att detta borde ha varit möjligt om han hade lagt upp sitt arbete på ett annat sätt.

Det dröjsmål som uppkommit med meddelandet av domen är beklagligt. Det bör emellertid noteras att domen har meddelats inom den tidsfrist som anges i förvaltningsrättsinstruktionen. Det kan också anmärkas att domen innebar att beslutet om tvångsvård skulle bestå och att klaganden, efter överklagande av domen, återkallat sin talan i kammarrätten.

Avslutningsvis kan anföras att det får anses väl känt inom domstolen att mål av detta slag är förtursmål i vilka tidsfrister och skyndsamhetskrav alltid måste uppmärksammas. Del inträffade får betraktas som "ett olycksfall i arbetet".

Bedömning

I 18 § förordningen (1996:382) med förvaltningsrättsinstruktion anges bl.a. att en dom eller ett annat beslut ska meddelas så snart det kan ske och senast fyra veckor efter den dag då föredragningen avslutades. Om förvaltningsrätten avgör ett mål efter en muntlig förhandling, räknas tiden från den dag då förhandlingen avslutades.

Enligt 37 § LVM ska mål och ärenden enligt lagen handläggas skyndsamt. Kravet på skyndsamhet i domstolens handläggning kommer till uttryck genom de tidsfrister som föreskrivits. Sålunda föreskrivs i 17 § en fyradagarsfrist för rättens prövning av ett underställt beslut om omhändertagande. Vidare gäller, om rätten har fastställt ett beslut om omhändertagande, att ansökan om tvångsvård ska ha kommit in till rätten inom en vecka från beslutet (18 § LVM). Slutligen föreskrivs i 38 § LVM att rätten som huvudregel ska ta upp målet till avgörande inom en vecka från ansökan om vård. I allmänhet sätter rätten ut en muntlig förhandling att äga rum inom enveckasfristen eftersom det i princip är obligatoriskt för rätten att hålla muntlig förhandling (39 § LVM).

När det gäller frågan om hur lång tid rätten efter förhandlingen kan dröja med att meddela dom finns som nämnts bestämmelser i förordningen med förvaltningsrättsinstruktion. Dessa bestämmelser får anses utgöra riktpunkter för normalfall och kan enligt min mening inte tillmätas någon betydelse när det gäller att ta ställning till hur regeln om skyndsamt handläggning i LVM ska tillämpas.

Det finns som nämnts ett antal tidsfrister föreskrivna i LVM men det finns ingen uttrycklig regel om hur lång tid förvaltningsrätten har på sig att meddela dom efter en muntlig förhandling. Skälet för detta torde vara att den muntliga förhandlingen i en förvaltningsdomstol inte på samma sätt som en huvudförhandling i en allmän domstol alltid innebär att målet är färdigt för avgörande. Emellertid gäller som nämnts att målen enligt LVM ska handläggas

skyndsamt. Det innebär naturligtvis att rätten skyndsamt måste meddela dom när målet är färdigt för avgörande. Snabbast sker detta om rätten avkunnar domen muntligen i parternas närvaro omedelbart efter överläggningen. I mål enligt LVM av den karaktär som är aktuell i detta ärende, där målet är utrett och parterna slutfört sin talan i och med den muntliga förhandlingen, bör förvaltningsrätten enligt min mening normalt vinnlägga sig om att avkunna sin dom muntligen. Om det av någon anledning inte är möjligt, måste domen ändå meddelas skyndsamt. Det kan i allmänhet inte anses vara förenligt med skyndsamhetskravet att utnyttja hela den fyraveckorsfrist som är föreskriven i 18 § förordningen med förvaltningsrättsinstruktion. Nils-Ove Äng förtjänar därför kritik för att han meddelade domen först fyra veckor efter förhandlingen.

Kritik mot Kammarrätten i Stockholm för handläggningen av ett mål enligt lagen om vård av missbrukare i vissa fall

(Dnr 6485-2010)

Bakgrund

Under en inspektion av Södermalms stadsdelsnämnd i Stockholms kommun den 17–20 november 2009 (JO:s dnr 6383-2009) granskade JO bl.a. akten i ett ärende rörande F.O. angående vård enligt LVM.

Det framkom bl.a. följande.

Stadsdelsnämnden ansökte den 26 februari 2009 hos dåvarande Länsrätten i Stockholms län, numera Förvaltningsrätten i Stockholm, om att F.O. skulle beredas vård med stöd av 4 § LVM. I en dom den 19 mars 2009 biföll länsrätten nämndens ansökan. Länsrätten förordnade inte att beslutet om tvångsvård skulle gälla omedelbart. Domen var således inte verkställbar i denna del.

Domen kom in till stadsdelsförvaltningen den 24 mars 2009. En befattningshavare vid stadsdelsförvaltningen sände domen till Statens institutionsstyrelse (SiS) som anvisade en plats för F.O. på LVM-hemmet Rebecka. Befattningshavaren vid stadsdelsförvaltningen begärde därefter biträde av polis för att föra F.O. till LVM-hemmet ”via S:t Görans BAS”. Behandlingshemmet beslutade samma dag om inskrivning av F.O.

Den 27 mars 2009 fördes F.O. till LVM-hemmet som beslutade om intagning av F.O.

F.O. överklagade länsrättens dom till Kammarrätten i Stockholm som höll muntlig förhandling i målet den 18 maj 2009 (mål nr 2401-09). Kammarrätten avslag överklagandet i dom den 20 maj 2009. Kammarrätten förordnade inte att beslutet om tvångsvård skulle gälla omedelbart. Domen vann laga kraft den 16 juni 2009.

Initiativet

Mot bakgrund av vad som kom fram om verkställigheten av länsrättens beslut om tvångsvård beslutade dåvarande *JO André* att ta upp saken till utredning i ett särskilt ärende (JO:s dnr 6513-2009).

Utredning

Akterna rörande F.O. inhämtades från stadsdelsnämnden, SiS och kammarrätten.

Det som kom fram vid granskningen av akterna gav anledning att anta att befattningshavare som stod under JO:s tillsyn hade gjort sig skyldiga till tjänstefel enligt 20 kap. 1 § brottsbalken. JO beslutade därför den 16 december 2009 att inleda förundersökning angående sådant brott. Förundersökningen omfattade inledningsvis befattningshavare vid stadsdelsförvaltningen och SiS. Den 28 april 2010 utvidgades förundersökningen till att avse även tre ledamöter vid kammarrätten som hade prövat överklagandet av länsrättens dom om vård enligt LVM.

Under förundersökningen hölls förhör med flera befattningshavare vid stadsdelsförvaltningen, SiS och kammarrätten. När det gäller misstankarna mot befattningshavare vid kammarrätten hölls förhör med kammarrättsråden Charlotte Dahlman, referent, och Kenneth Sundlöf, ordförande, samt kammarrättsassessorn Emma Bohman. Alla tre delgavs misstanke om tjänstefel.

Sedan förundersökningen avslutats fann *JO André* i ett beslut den 2 november 2010 inte skäl att väcka åtal mot Charlotte Dahlman, Kenneth Sundlöf eller Emma Bohman. *JO André* fann inte heller skäl att väcka åtal mot någon befattningshavare vid stadsdelsförvaltningen eller SiS. Den fortsatta granskningen ägde rum inom ramen för tre tillsynsärenden som gällde stadsdelsförvaltningen (dnr 6513-2009), SiS (dnr 6484-2010) och kammarrätten (dnr 6485-2010).

Kammarrätten anmodades att inkomma med yttrande över handläggningen av målet rörande F.O. (mål nr 2401-09).

Som sitt remissvar ingav kammarrätten ett yttrande som upprättats av Kenneth Sundlöf. I yttrandet anfördes följande.

Jag har i egenskap av rättsens ordförande deltagit i KR:s avgörande den 20 maj 2009 (mål nr 2401-09) som gällde en överklagad dom av Länsrätten i Stockholms län den 19 mars 2009 angående vård enligt LVM av F.O.

Avgörandet föregicks av föredragning och muntlig förhandling den 18 maj 2009. Jag har ingen minnesbild av vad som då förekommit. Av protokoll och dom framkommer inte något anmärkningsvärt. F.O:s talan rörde enbart frågan om länsrättens bedömning att fortgående missbruk var för handen var riktigt eller inte. Det var således denna tvistefråga KR hade att lösa, KR fann i domskälen att vad F.O. anförde i kammarrätten och vad som i övrigt förekommit i målet inte föranleder kammarrätten att göra en annan bedömning än den länsrätten gjort. I domslutet uttalades att kammarrätten avslår överklagandet. F.O. överklagade inte kammarrättens dom.

JO André har i en PM den 23 november 2009 antecknat att under en inspektion av Södermalms stadsdelsnämnd i Stockholms kommun den 17–20 november 2009 granskade JO bl.a. akten i ett ärende enligt lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall (LVM) rörande F.O. [– – –]

JO har genom remiss den 23 december 2010 anmodat kammarrätten att mot bakgrund av vad som framkommit i ärendet inkomma med yttrande över handläggningen av målet rörande F.O. Yttrandet ska bl.a. avse frågan om kammarrätten borde ha förordnat att beslutet om vård skulle gälla omedelbart.

Enligt vad som framgår av nämnda PM har JO mot bakgrund av vad som framkommit om verkställigheten av länsrättens beslut om tvångsvård beslutat att ta upp saken till utredning. Det slutliga utfallet av denna utredning såvitt gäller stadsdelsnämndens och SiS:s handläggning av verkställigheten av LR:s dom är inte känt. Med utgångspunkt i att felaktigheter förekommit får JO:s anmodan anses innefatta en allmän frågeställning om kammarrätten i anslutning till sin rättskipningsuppgift i mål nr 2401-09, oaktat rätten inte haft tillgång till samtliga de handlingar JO kunnat granska, borde på något sätt ha uppmärksammat, granskat och vidtagit åtgärder avseende nämndens och SiS:s handläggning av verkställigheten av länsrättens beslut om vård.

Domstolarnas arbetsbelastning är hög och handläggningstiden för ett enskilt mål kan bli mycket lång. Senare års processreformer har därför framhållit vikten av att tyngdpunkten i rättskipningen ska ligga i första instans och att nästa instans i princip endast ska vara en överprövningsinstans. I nu aktuellt mål företrädde F.O. av ett juridiskt skolad ombud tillika offentligt biträde. F.O:s talan var tydlig och någon tvekan om processramen i kammarrätten har inte förelegat. Mot den bakgrunden och med hänsyn till omständigheterna i övrigt kan jag inte finna annat än att kammarrättens i målet aktuella rättskipningsuppgift – såväl de moment i dömandet som jag själv deltagit i, dvs. föredragning, muntlig förhandling och meddelande av dom, som handläggningen i övrigt vad gäller rättsens övriga ledamöter – fullgjorts på därför föreskrivet sätt. Vad särskilt gäller JO:s fråga om kammarrätten borde ha förordnat att beslutet om vård skulle gälla omedelbart kan framhållas att länsrättens dom – varigenom länsrätten beslutat om vård enligt LVM av F.O., dock utan det sedvanliga förordnandet om att beslutet skulle gälla omedelbart – överklagades av endast F.O. Med hänsyn härtill och till omständigheterna i övrigt får det bedömas att svaret på frågan måste bli ett nej.

Det kan tilläggas att rättsens sätt att fullgöra sin rättskipningsuppgift att avgöra den tvistiga frågan i målet huruvida det var fråga om ett fortgående missbruk, inte i sig påverkas av den omständigheten att det skulle kunna finnas fog för tvekan om grunden för F.O:s vistelse på behandlingshemmet i fråga. Denna omständighet, som inte i något avseende berörts av F.O:s ombud eller stadsdelsnämnden, ägnades sålunda inte heller någon uppmärksamhet av kammarrätten vare sig under målets beredningsfas eller i samband med själva dömandet. Detta förhållande måste för kammarrättens del ses mot bakgrund av den klara processramen i kammarrätten i kombination med övriga omständigheter såsom att vistelse på LVM-hem kan ske på frivillig grund samt att rena verkställighetsfrågor handläggs enligt en särskild författningsreglering av andra organ än kammarrätten. Kammarrätten har inga utrednings- eller tillsynsbefogenheter avseende SiS:s eller socialnämnds handläggning av sådana verkställighetsfrågor.

I ett beslut den 12 mars 2012 anförde *JO Lindström* följande.

Rättslig reglering

Enligt 4 § första stycket LVM ska tvångsvård beslutas om,

1. någon till följd av ett fortgående missbruk av alkohol, narkotika eller flyktiga lösningsmedel är i behov av vård för att komma ifrån sitt missbruk,
2. vårdbehovet inte kan tillgodoses enligt socialtjänstlagen (2001:453) eller på något annat sätt, och

3. han eller hon till följd av missbruket
- a) utsätter sin fysiska eller psykiska hälsa för allvarlig fara,
 - b) löper en uppenbar risk att förstöra sitt liv, eller
 - c) kan befaras komma att allvarligt skada sig själv eller någon närstående.

Förvaltningsrätten, tidigare länsrätten, beslutar om vård efter en ansökan från socialnämnden (5 och 11 §§ LVM).

Enligt 43 § andra stycket LVM får rätten förordna att beslut som rätten meddelat ska gälla omedelbart.

I 8 § förvaltningsprocesslagen (1971:291), FPL, stadgas att rätten ska tillse att mål blir så utrett som dess beskaffenhet kräver. Vidare framgår av 29 § nämnda lag att rättens avgörande inte får gå utöver vad som yrkas i målet.

Bedömning

Dåvarande Länsrätten i Stockholms län biföll genom dom den 19 mars 2009 Södermalms stadsdelsnämnds ansökan om att F.O. skulle beredas vård med stöd av 4 § LVM. Länsrätten förordnade inte att beslutet om tvångsvård skulle gälla omedelbart. Domen var således inte verkställbar i denna del.

Efter att befattningshavare vid stadsdelsförvaltningen begärt biträde av polis fördes F.O. den 27 mars 2009 till LVM-hemmet Rebecka där hon togs in på en låsbar enhet.

F.O. överklagade länsrättens dom till Kammarrätten i Stockholm, som höll muntlig förhandling i målet den 18 maj 2009. Kammarrätten avslog genom dom den 20 maj 2009 överklagandet. Kammarrätten förordnade inte att beslutet om tvångsvård skulle gälla omedelbart. Domen vann laga kraft den 16 juni 2009.

Det kan konstateras att F.O. var frihetsberövad utan stöd av lag under den tid hon befann sig på LVM-hemmet, från det att hon genom polismyndighetens biträde fördes till hemmet där hon togs in och fram till dess att kammarrättens dom vann laga kraft. I sammanhanget kan noteras att F.O. var ”avviken” från LVM-hemmet under perioden den 5 april–den 4 maj 2009.

JO Wiklund har i beslut i dag dels kritiserat befattningshavare vid Södermalms stadsdelsförvaltning för deras handläggning av ärendet avseende F.O. (dnr 6513-2009), dels kritiserat Statens institutionsstyrelse – LVM-hemmet Rebecka – för handläggningen av ärendet (dnr 6484-2010).

Jag har haft tillgång till akterna i JO:s ärenden dnr 6513-2009 och 6484-2010.

Inledningsvis vill jag uppehålla mig vid frågan om processramen i det aktuella målet. Kammarrätten har i sitt remissvar anfört att den tvistefråga som domstolen hade att lösa var frågan om ett fortgående missbruk var för handen, eftersom F.O. utformat sin talan så. Emellertid är ett fortgående missbruk endast ett av flera rekvisit som enligt 4 § LVM ska vara uppfyllda för att rätten ska kunna besluta om tvångsvård. Enligt min mening hade kammarrätten att pröva F.O:s yrkande att beslutet om tvångsvård skulle upphävas och att därvid undersöka om samtliga förutsättningar för vård enligt 4 § LVM var

uppfyllda, alltså inte bara kravet på ett fortgående missbruk. Kammarrätten hade således bl.a. att ta ställning till om F.O:s vårdbehov kunde tillgodoses på frivillig väg.

När det gällde att bedöma frågan om F.O:s vårdbehov kunde tillgodoses på frivillig väg hade det självfallet betydelse om den vård som F.O. erhöll vid LVM-hemmet var frivillig eller inte. Om detta inte stod klart för kammarrätten ankom det på domstolen att utreda saken.

Av F.O:s överklagande framgick att hon varit "avviken" från LVM-hemmet Rebecka. Vidare hade en tjänsteman vid kammarrätten i en tjänstean-teckning den 15 maj 2009 noterat att LVM-hemmet fått avslag från polisen på hemmets begäran om att transportera F.O. till den muntliga förhandlingen i kammarrätten samt att man från LVM-hemmets sida bedömde att det på grund av tidigare "fritagningsbesök" inte var tillräckligt att personal vid hemmet transporterade F.O. till förhandlingen. Att F.O. vårdades vid LVM-hemmet och att det inte var fråga om frivillig vård måste alltså ha varit uppenbart för kammarrätten, även om de berörda domarna hade olika mycket del i handläggningen av målet och den handräckningsproblematik som föregick den muntliga förhandlingen.

Med den utgångspunkten, att det stod klart för kammarrätten att F.O. tvångsvårdades vid LVM-hemmet, uppkommer frågan om domstolen kunde utgå från att det fanns laga stöd för tvångsvården. Av utredningen kan knappast dras någon annan slutsats än att kammarrätten inte uppmärksammade att länsrättens dom saknade förordnande om omedelbar verkställighet, dvs. att domen var verkställbar först när den vunnit laga kraft. Emellertid är det min uppfattning att det ålåg domarna i kammarrätten att ta del av länsrättens dom med sådan noggrannhet att det uppmärksammades att underinstansens dom saknade det i LVM-mål sedvanliga förordnandet om omedelbar verkställighet.

Sammanfattningsvis anser jag alltså att kammarrätten inte handlade målet med tillräcklig noggrannhet. Kammarrätten borde ha upptäckt att länsrättens beslut om tvångsvård verkställdes utan laglig grund, dvs. att F.O. oriktigt var berövad sin frihet. Kammarrätten borde då ha agerat omedelbart. Lämpligen hade detta skett genom att parterna uppmärksammats på att F.O. tvångsvårdades utan laglig grund. Kammarrätten kan inte undgå kritik för sin handläggning.